

FATABUREN

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1963

*"Liten kvällsmusik i herrgårdsmiljö."
Från en konsert i Skogaholm på Skansen
den 14 juni 1962.
Foto Studio Antoni & Geblin.*

Redaktion:

GÖSTA BERG · SAM OWEN JANSSON

MARSHALL LAGERQUIST

Redaktör: Marshall Lagerquist

Omslagets färgbild visar ett utsnitt ur en miniatyr av J. H. Schildt med de svenska drabanterna invecklade i handgemäng med sachsiska trupper i röda uniformer under övergången av Düna år 1701.

Se Erik Andréns och Alf Åbergs uppsats Arvid Horns trofétavlor och övergången av Düna i denna årsbok.

La couverture en couleur représente un fragment d'une miniature de J. H. Schildt: Le passage de la Duna en 1701, avec la troupe des trabans suédois aux prises avec les troupes saxonnes aux uniformes rouges. — Voir dans ce même volume les explications de MM. Erik André et Alf Åberg: Les deux tableaux ornés de trophées d'Arvid Horn et le passage de la Duna.

Tryckt hos Boktryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1963

Klichéerna från Grohmann & Eichelberg AB, Stockholm

Färgbilden av guldterrinen framställd hos Esselte AB

kommissarie, dr Tadeusz Delimat, mottog en gåva av tio enfärgade och åtta flerfärgade pappersklipp.

Göran Bergengren

Zusammenfassung

Polnische Scherenschnitte.

Im Zusammenhange mit einer polnischen Volkskunstaussstellung im Herbst 1962 bekam das Museum 18 polnische Scherenschnitte zu seiner vergleichenden Sammlung geschenkt. Wie aus "Fataburen" 1961 S. 226 f. und 242 ersichtlich, ist der Scherenschnitt eine Technik, die auch zur schwedischen Volkskunst gehört.

JULGRANSKARAMELLER

Augusta Jansdotter André, dotter till bonden Jan André, kom till Stockholm i början på 1880-talet från Södermanland. Hon fick plats på Olsons karamellkokeri, S:t Paulsgatan 2. Hon tog sig då namnet Jansson, medan hennes tretton syskon behöll namnet André. Hon blev snabbt mycket skicklig och öppnade 1887 tillsammans med en syster egen karamellfabrik i Linnégatan 67. Några år senare skaffade de sig affärslokal i samma hus. Produktionen bestod mest av mandel- och kokosbitar samt olika sorters bröstkarameller. Inte förrän senare komponerade Augusta Jansson receptet till tjong, den gräddkola som gjort henne så berömd. I stadens parker såldes hennes karameller av ambulerande gummor. Denna kommers pågick till in på 1930-talet. En stor försäljningsartikel var dop- och begravningskonfekt samt marknads-karameller i färgglada papper med påklustrade oljetryck, som föreställde romantiska landskap eller sköna kvinnoporträtt.

Dessa bilder köptes i parti från pappersfirman Bernh. Franke & Co., som importerade dem från Tyskland. Marknads-karameller fick stor spridning under 1800-talets mitt, då de billiga oljetrycken kom till Sverige. I slutet av 90-talet började Augusta Jansson till-

verkning av julgranskarameller i tvåfärgat papper med långa vec-kade fransar, som pryddes med guldstjärnor eller bokmärken.

De vanligaste julgransprydnaderna under 1800-talets senare del bestod av ljus, pappersblommor och pappersslöjor i kulört papper, kakor, äpplen samt fågel- och fiskformar innehållande sockervat-ten. De tidigaste julgranskaramellerna tycks vara rörformiga be-hållare med sockerpullor inlindade i vitt och rosa papper. Men på landet hängdes även marknadskarameller i granen. Då julgrans-plundring ständigt varit ett kärt nöje för barnen, finns ej mycket av granens ätbara grannlåt bevarad. För komplettering av museets samling i samband med utställningen Julpynt kontaktades därför fröken Signe André (f. 1881), syster till Augusta Jansson, som var vänlig och tillverkade ett kilo julgranskarameller av olika typer för museets räkning. Den härintill avbildade marknadskaramellen i ljusgrönt och rosa papper och julgranskaramellen i rött och vitt får illustrera den nu tyvärr nedlagda tillverkningen.

Ann Resare

Zusammenfassung

Weihnachtsbonbons.

Augusta Janssons 1887 gegründete Bonbonfabrik in Stockholm macht seit einigen Jahren nicht mehr die so genannten Marktbonbons, wie auch nicht die in gefranstem Papier gewickelten Bonbons, die man an den Weihnachtsbaum zu hängen und nach Weihnachten beim Baumplündern unter den Kindern zu ver-teilen pflegte. Als das Museum 1962 eine Ausstellung von Weihnachtsschmuck vorbereitete, musste es eine jüngere Schwester der Gründerin der Bonbonfabrik, nunmehr eine 81-jährige Frau, bitten, für die Sammlungen des Museums Proben der ausgegangenen Erzeugnisse nach den alten Rezepten anzufertigen.

Marknads- och julgranskaramell från Augusta Janssons karamellfabrik, tillverkade av fröken Signe André 1962.

